P R E S S E - K L I P P .

Den norske journalisten og forfatteren Fredrik R a m m s minne ble hyllet nylig i New York. Sigrid Undset og en rekke andre fremtredende personligheter var tilstede 30.nov. ved premieren på en amatørforestilling i NewYork Times-hallen, der man oppførte et skuespill bygget over Fredrik Ramms liv. Navnet er "Og fremdeles kjemper de". Ramm døde, som en vil huske, etter et lengre opphold i konsentrasjonsleir i Tyskland. Han ble dømt under undtagelsestilstanden i Oslo i september 1941.

*

Det første allierte skip som på fire år har anløpt Antwerpens havn, var den norske båt "Lysland" som gikk inn flere dager før en stor alliert konvoi ankom og brakte mat til sivilbefolkningen. "Lysland" har seilt under hele krigen og har gjort 13 turer til Frankrike siden D-dagen. På invasjonens annen dag satte den over amerikanske tropper, og ved den anledning skjøt luftvernskytteren ombord ned et tysk fly. Den ble torpedert i 1941, men ble hurtig reparert og er senere ved mange høve blitt angrepet fra luften når den gikk med ammunisjonslast.

*

En tysk offiser som har holdt til i Falden en tid, skulle gifte seg med en norsk tøs for en tid siden. Offiseren manglet leilighet, men det ble ordnet på den enkle måten at en håndverker ble kastet ut av sitt hus. Leiligheten skulle pusses opp, men byen var uten ledige malere. Men også det spørsmålet ble enkelt løst. En arrestert fagmann ble hentet fra fengslet for å pusse opp leiligheten. De nygifte skaffet seg møbler fra en familie som måtte forsvinne til Sverige. Og så begynte ekteskapet ...

*

Den norske forfatteren Per Hellebøk har gitt ut en roman i Sverige på Bonniers forlag. Den heter "Inga spår på sjön". Den handler om noen mennesker som er havnet i rummet på en tysk hjelpekrysser, som går fra blodåd til blodåd på sjøen. Dette underlig flytende samfunn går i meget et speilbilde av hele det okkuperte samfunn. Det kan minne om fengslet, men også om det "frie" samfunn utenfor.

*

Under luftfartskonferansen i Chicago, hvor representanter for 52 forskjellige land deltok, ble det vedtatt å nedsette et luftfartsråd, som har som oppgave å forsøke å bygge opp en ny verdensorganisasjon på flytrafikkens område. Som representant i rådet for de skandinaviske landene er Norge utpekt.

*

Lufttrafikken i Australia skal sosialiseres. Regjeringen har også planer om å sosialisere bankene og byggevirksomheten.

*

Ved en spesialdomstol i Lublin er 5 tyskere dømt til døden. Den 6. tok sitt eget liv under rettsforhandlingene. Det var endel av bødlene fra dødsleiren i Maidanek. Den 3/11 1943 ble 18.000 jøder drept i gasskamrene, mens høyttalerne spilte Strauss-valser for å overdøve ofrenes jammerskrik. De 5 SS-menn ble hengt i nærvær av 20.000 tilskuere.

*

I de områder av Tyskland som holdes okkupert av de allierte, må alle radiosendere overleveres til de militære myndigheter, men folk får lov til å beholde mottakerapparatene. Dette synes de okkuperte tyskere er merkelig, men enda merkeligere finner de det at det er blitt dem tillatt å lytte til hvilken stasjon de måtte ønske. Denne terens frihet er en merkelig ting for tyskerne.

*

"Den eneste måte som Franco kan vinne adgang til fredskonferansen på, er ved å åpenbare seg med sitt eget hode under armen". ("Daily Herald")

*

Følgende fortelles fra et besøk i en tysk fangeleir i Belgien; som på sin måte belyser den tyske karakteren:

En fange viste gledestrålende frem en arrestordre, utferdiget mot ham selv og undertegnet av en SS-offiser. Han var anklaget for forrederisk virksomhet, men hadde fått tak i arrestordren på en eller annen måte og var rømt til de allierte. Nu ventet han tydeligvis at disse skulle behandle ham som en lenge savnet bror. Han så helt bestyrtet ut da han ble befalt å stille seg blant de andre fangene.

En SS-offiser med et riktig brutalt utseende fortalte at han hadde studert medisin før, og spurt om hvilke utsikter han hadde til å få avslutte sine studier i England.

*

SEND AVISEN VIDERE!

FRIHET OG FRED

Nr. 19 1945 (2.årg.)

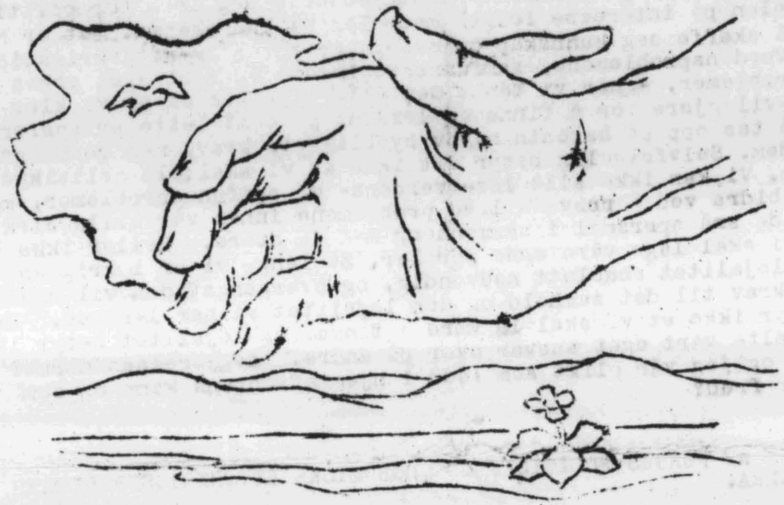

INCOGNITO.

Det er de store undres tid,
en heltetid med hellig strid.
Ja, ofte blir man stille, -
her gjør en enkel, vanlig mann
hvad bare en av tusen kan.
Man har dømt verden ille!

Jeg ærer den som æres bør,
som lever, stor i hva han gjør
med sterke, rene hender;
eller den helt hvis klare lys,
rent som en edel aftenskys,
høit over graven brenner.

Jeg ærer den som intet het,
han om hvem verden intet vet
som trosser angst og smerte
som ridder av den Helligånd,
en orden uten ordensbånd, -
med stjerner i sitt hjerte.

Incognito går de omkring
som selv helt små gjør store ting, -
de brennende i ånden.
Det er som om en guddom går
og deler deres bitre kår,
men leder dem ved hånden.

En ånd, en guddom, hvad man vil
går gjennem mørke, angst og ild,
en ukjentmakt i verden.
Men der en ridder stuper, trett,
av ingen kjent, av ingen sett,
er han og denne guddom ett, -
i n c o g n i t o .

Gunnar Reiss-Andersen.

Nå som situasjonen tilspisses og avgjørelsen nærmer seg, har vi inntrykk av at 2 reaksjoner er svært vanlige: Noen mener at nå er det bare krigsbegivenhetene og hver enkelts oppgave i øyeblikket som teller. Andre mener derimot at nå som freden er så nær, må vi framfor alt tenke på fredsproblemene, det andre ordner seg jo nå. Begge deler er like galt. Vi må ikke ta freden på forskudd og glemme at vi først og fremst er aktive medkjempere på hjemmefronten. Men vi må heller aldri glemme at vi kjemper på lang sikt. Det er meget vesentlig at enhver tenker igjennem problemene vi kommer til å møte og er klar over hva vi ønsker å bygge opp. Vi er alle en del av samfunnet, dets problemer er våre problemer. Før krigen ble alt for meget overlatt til yrkespolitikerne, svært mange mennesker "interesserte seg ikke for politikk". Og med mangelen på interesse fulgte mangelen på kunnskaper. Det er meget viktig å skaffe seg kunnskap om overgangstidens og etterkrigstidens problemer. Verdensproblemene, samfunnsproblemene og vårt eget yrkes spesielle problemer, - har vi tenkt dem alle igjennem og er vi klar over hva vi vil gjøre for å finne en løsning på dem? Dette er spørsmål som aldri må tas opp på bekostning av øyeblikkets krav, men de må gå sammen med dem. Selvfølgelig betyr det ikke at vi skal bli politiske kannestøpere. Vi kan ikke alle løse verdens- og samfunnsproblemer, men vi kan alle bidra ved å prøve å løse problemene innen vår lille cirkel, og vi må se de små spørsmål i sammenheng med de store. Heller ikke betyr det at vi skal lage våre egne paroler. Så lenge vi er i krig er disiplin og lojalitet absolutt nødvendig, og overgangstiden vil også sette store krav til det samhold og den lojalitet vi har lært nå. Men disiplin betyr ikke at vi skal la være å tenke, og lojalitet betyr ikke at vi skal velte vårt eget ansvar over på andre. Avgjørelsen nærmer seg. Gjør du og jeg vår plikt som ledd i hjemmefrontens kamp og som arbeidere for fred?

*

NOEN AV NORGES POLITISKE OG ØKONOMISKE ETTERKRIGSPROBLEMER - SETT UTENFRA.

(Fra Kjernen)

Norges skipsfartspolitikk etter krigen. Den norske skipsfartsminister Arne Sunde skriver i en artikkel at gjenoppbygningen av handelsflåten må komme først på listen blant Norges skipsfartsspørsmål. Men like viktig er det å legge forholdene slik til rette at redernæringen kan gi sine menn en rimelig fortjeneste. Et tredje spørsmål er tilbakeleveringen av den norske flåten til rederne så snart som mulig etter krigens slutt. - Når krigen er slutt vil mere enn halvparten av Norges førkrigstonnasje på 4.838.000 bruttotonn kanskje være gått tapt, og resten av flåten vil ha lidt under den vanlige forseldelsesprossess hvis tempo øker under krigen. Hvis Norge var det eneste land som hadde remplaceringsproblem, ville spørsmålet kunne løses temmelig lett. Men bare Amerika vil ha tilstrekkelig tonnasje når krigen er over. Hvis de norske skipsverftene fremdeles er intakte når landet er fritt igjen, vil Norge kanskje kunne erstatte endel av sine tap fra egne skipsbyggerier, særlig når det gjelder de mindre skipstypene. Men dette blir bare en meget liten del av vårt behov. Minister Sunde er redd for at de svenske verftene har for mange innenlandske bestillinger til å effektuere nye ordrer, men november 1944 kunne svenske aviser meddele at den norske stat har presentert et treårsprogram for skipsbestillinger for svenske skipsbyggerier. Det ble opplyst at første halvpart av dette programmet allerede er godkjent og at det pågår forhandlinger om den annen halvpart. Det er hensikten å skaffe det skipsbyggingsmateriale som ikke finnes i Sverige fra annet hold. Videre nevnte ministeren at det arbeides for å gjennemføre en pensjonering for alle sjøfolk.

Norges interesser i den civile luftfart. Et stort nasjonalt foretagende skal varetta Norges interesser i den framtidige civile luftfart, som de fleste land nå forbereder. Det blir et statsorgan under Forsvarsdepartementet, men får en fri og selvstandig stilling. Det blir ledet

av et styre på 7 medlemmer, Norges Luftfartsstyre, som oppnevnes av regjeringen. Advokat Annæus Schjødt er ansatt som direktør og formann i Norges Luftfartsstyre. Forsvarsminister Torp uttaler: Det må bli Stortingets sak å avgjøre i hvilken form og ved hvilke selskaper eldre organer den civile luftfart skal bli drevet når Norge igjen er fritt. Det som er viktig idag er å sikre norske interesser, og bare et statsorgan kan gjøre det . Det er min oppfatning at hvorledes man enn løser dette spørsmål i framtiden, så må man - som f.eks. Sverige har gjort - søke å samle alle luftfartsinteresser i et stort nasjonalt foretagende. Dette betyr ikke at man vil sette utenfor de private interesser - først og fremst D.N.L.s folk -, tvertimot vil man gjerne ha dem med i arbeidet. Advokat Schjødt uttaler: Utsiktene for norsk civil luftfart skulle være gode. Foruten det vi har å bygge på fra førkrigstiden har krigen gitt oss både erfaringer, et moderne utdannet mannskap og også endel materiell. Norges geografiske beliggenhet skulle være gunstig for lufttrafikken, gunstigere enn man tidligere har vært oppmerksom på. De nordlige ruter vil nemlig i mange tilfeller være de mest direkte , og teknikken har nå utviklet seg så langt at nordlige eller sydlige himmelstrøk ikke lenger spiller så stor rolle. Jeg bygger her på uttalelser fra ledende britiske og amerikanske eksperter. Norge kan komme til å ligge mer centralt enn hittil når det gjelder forbinnelser landene imellem.

På den store internasjonale luftfartskonferanse i Chicago i november 1944 møtte delegasjoner fra en lang rekke land - dog ikke Sovjet-Samveldet som trakk seg tilbake i siste øyeblikk. Her la Norges delegasjon fram et forslag om et omfattende system av norske flylinjer til New York og de største europeiske hovedsteder. Følgende 7 ruter ble foreslått fra norsk side:1) Oslo-Stavanger-New York via Island, Newfoundland eller Labrador. 2) Stavanger-København.3) Oslo-Stavanger-London.4)Oslo-Stockholm.5)Oslo-København-Berlin.6)Oslo-Kristiansand-Amsterdam.7) Oslo-Göteborg-København-Berlin.

Den britiske og norske regjering enig om å gjenreise hvalfangstnæringen.

Den norske og britiske regjering forbereder bygning av nye hvalkokkerier til erstatning av dem som er gått tapt. Dette skal gjøres så snart som mulig etter at krigen er slutt. De to regjeringer er enige om å gjenreise hvalfangstnæringen i størst mulig utstrekning samtidig som man treffer forholdsregler for å hindre at hvalbestanden blir utryddet i Sydishavet.

Før i tiden var det ofte et stort sløseri med råmaterialet, det gikk lenge ut på å skaffe mest mulig olje som går til margarin og såpefabrikasjonen, men det ble ikke alltid tatt særlig hensyn til biproduktene. Men slik som situasjonen vil bli i verden etter krigen, tar man sikte på en rasjonell uthyttelse av kjøtt, lever og andre viktige indre organer i hvalen. Det kan utvinnes ca.15-2o tonn spiselig kjøtt av en hval. Med de erfaringer som er høstet under krigen vedrørende dehydrering av kjøtt (man fjerner vanninnholdet og presser deretter produktet slik at det tar 1/4 - 1/2 så stor plass som råproduktet), er det håp om å bringe tørket hvalkjøtt tilbake fra Sydishavet fullt tjenlig til menneskeføde. Kjøttet vil kunne brukes i pølser, postier o.l. Hva hvalleveren angår er det neppe alminnelig kjent at olje som er utvunnet fra hvallever inneholder fra 2oo til 3oo ganger så meget vitamin A som torsketran. Her vil hvalfangsten etter krigen kunne yte et stort bidrag i å bygge opp igjen folkehelsen i de krigsherjede land ved å stille til forføyning nær sagt uuttømmelige forråd av det viktige vitamin A.

*

F R A V E R D E N S P R E S S E N

ES IST NICHT WAHR!
(Fra det svenske tidsskrift "Nu").

Den 4.okt.1914 kunne man i flere tyske aviser lese et opprop under overskriften "Es ist nicht wahr", et innholdt en kategorisk tilbakevisning av de beskyldninger for retts tridig krigføring i verdenskrigens 2 første måneder som de allierte hadde rettet mot Tyskland. Oppropet var undertegnet av 93 representanter for tysk vitenskap, skjønnlitteratur, kunst o.s.v. Hovedpunktene i deres opprop var:

"Vi, representanter for tysk vitenskap og kunst, protesterer overfor hele kulturverdenen mot de løgner med hvilke våre fiender forsøker å tilsmusse Tysklands rene sak under rikets nå pågående hårde kamp for sin eksistens. Hendelsenes eget hårde språk har motbevist ryktene om oppdiktede tyske nederlag. Desto ivrigere har man forsøkt å forvrenge og mistenkeliggjøre.

1) Det er ikke sant at Tyskland er skyld i denne krig. Fra tysk side gjordes det ytterste for å hindre krigsutbrudd. Wilhelm II har ofte nok framtrått som verdensfredens beskytter. Først da en overmakt som lenge hadde lurt ved våre grenser, fra 3 sider falt over vårt folk, reiste dette seg som en mann.

2) Det er ikke sant at vi hensynsløst har krenket Belgiens nøytralitet. Bevislig var Frankrike og England besluttet på å krenke den. Bevislig var Belgia med på dette. Det hadde vært selvmord ikke å komme dem i forkjøpet.

3) Det er ikke sant at en eneste belgisk borgers liv og eiendom er blitt antastet av våre soldater uten at det bitreste nødverge har framtvunget det.

4) Det er ikke sant at våre tropper har herjet eller oppført seg brutalt i Louvain. Da den rasende bybefolkning listig overfalt soldatene i deres kvarter, måtte disse med tungt hjerte øve gjengjeldelse ved å beskyte en del av byen. Med selvoppofrelse reddet våre soldater det berømte rådhuset fra flammene.

5) Det er ikke sant at vår krigsledelse tilsidesetter folkerettens lover. Vår krigsledelse vet ikke hva udisiplinert grusomhet vil si. I øst fuktes jorden av blodet fra kvinner og barn som de russiske hordene har massakrert, og i vest sønderskytes våre soldaters bryst av dumdumkuler.

6) Det er ikke sant at den kamp som nå føres mot vår såkalte militarisme ikke er en kamp mot vår kultur. Om ikke den tyske militarisme var til, ville den tyske kulturen for lenge siden vært utslettet fra jordens overflate. Den tyske armeen og det tyske folket er identiske.

Vi kan ikke vri løgnens forgiftede våpen ut av våre fienders hender, men vi roper ut: Tro oss! Vær overbevist om at vi kommer til å kjempe ut denne kampen som et kulturfolk, for hvem Goethes, Bethovens og Kants verk er like hellige som hjemmets arne og jorden.

Med våre navn og vår ære garanterer vi for det vi her har sagt."

De 93 som undertegnet var et meget representativt utvalg av tysk kulturelite. 62 av dem var professorer, den tyske vitenskaps spisser på den tid. Der var Nobelpristagere som bakteriologen Paul Ehrlich, oppfinnere som Wilhelm Røntgen, berømte historikere som Karl Lamprecht, en klassisk filolog som Willamowitz-Moellendorff, og mange andre. En treffende karakteristisk av de 93 kulturpersonligheters opprop ville være: aldri har så mange framstående menn skrevet ned så

mange løgner på en så liten spalteplass. Den første usannheten møter vi allerede i oppropets innledning. Det tales der om "oppdiktete tyske nederlag". Det menes her slaget ved Marne. Man kan innvenne at de 93 ikke kunne v i t e at slaget ved Marne hadde fått den utgang det virkelig hadde fått. Den tyske krigsledelse hadde nemlig fortiet dette kjedelige faktum. Og de 62 vitenskapsmenn trodde naturligvis blindt på alt som krigsledelsen anførte. Det er jo hva man kan vente av en vitenskapsmann - ikke sant? Men det aller merkeligste i de to første "Det er ikke sant" er påstanden at det fins bevis for at England og Frankrike hadde tenkt å krenke Belgias nøytralitet, og at Belgia "bevislig" var med på dette. Hva var det mon tro for bevis? Det eneste "bevis" for at Frankrike og England ved krigsutbruddet hadde stått i begrep med å krenke Belgias nøytralitet og for at Belgia skulle ha godkjent dette, og som de 93 kan ha kjent til, var visse uttalelser av regjeringsrepresentanter. Det er jo dette som er det uhyggelige ved de 93's opprop. Ingen av de seks mere eller mindre usanne påstander som disse 93 kulturpersonligheter ropte ut "i hele verden" hadde noe annet grunnlag enn offisielle tyske uttalelser. Riksregjeringen hadde sagt at den tyske hæren ikke hadde herjet i Belgien, eller på noen annen måte krenket folkeretten - alts forholdt det seg slik.

Den belgiske regjering innsamlet etter krigens slutt et veldig bevismateriale angående tyskernes oppførsel i Belgia. Etter omhyggelig granskning og kontroll av materialet utgav en kommisjon en betenkning i 6 bind. Det er en kvelende lesning, disse minutiøse rapporter. De beretter om henrettelser av gamle og unge, kvinner og menn, prester og legmenn, om koldblodig avsviing av byer, om plyndring, deportasjoner, grov mishandling og i enkelte tilfeller om tortur. Når man leser dette, ser man at den tyske krigføringen 1914-18 var forbausende lik det Tredje Rikes. Landkrigsreglementet gir ikke okkupasjonsmakten rett til å henrette gisler eller andre fullstendig uskyldige personer. De massehenrettelser som ble satt i verk av tyskerne i Belgia særlig høsten 1914 var lige folkerettsstridige på de steder hvor det fantes franctireurer som på de steder der de virkelig hadde vært på ferde.

Kanskje fantes hos noen av de som undertegnet, en mistanke om at ikke a l t som rikskansler Bethmann-Hollweg sa, var Guds ord. Men man mente at alle tyskere b u r d e tro sin regjering, hva den enn forsikret. Man holdt virkelig riksregjeringen for å stå over sannheten. Endog når den handlet åpenbart urettferdig og forsvarte sine gjerninger med åpenbare usannheter. Dette resonnement kan med rette betraktes som typisk tysk. Det forekom ikke noe lignende i Frankrike eller Storbritannia. Den frie debatt ble aldri hysjet ned i disse liberale stater. Den franske og engelske regjering gikk aldri fri for kritikk og opposisjon. De treognittis protest belyser godt det som senere hendte i Tyskland. Riksregjeringen kan ha handlet feil, men den er iallfall rikets regjering!

Thomas Mann var engang fanget i den undersåttlige, konservative, offisielle, tyske riksideologien. Det kostet ham smerte å rive seg løs fra den og nå fram til erkjennelse om at det finnes verdier - f.eks. sannheten - som står over Riksregjeringen. Mange tyskere kommer om kort tid til å bli nødt til å vandre samme via dolorosa. Men hvor mange vil gripe til det gamle "Es ist nicht wahr"? Hva sier ikke tyskerne om hendelsene i Finnmark?

S L O V A K I A .
(Fra "Tribune", London)

I 1938 fant Hitler i Slovakia alt hva han behøvde for å gjøre dette lille landet til et anskuelseseksempel på sin "nyordning". Det slovakiske folk nærte bitre følelser overfor den sterkere og særlig i industriell henseende mere toneangivende tsjekkiske statsdel. Dette kom sterkest til orde i det slovakiske folkeparti, hvis leder var den katolske prest Hlinka. Med Tsjekkoslovakiets sønderlemmelse som begynte med München, så dette parti en sjanse til å virkeliggjøre sine livligste drømmer. Det krevet fullstendig selvstyre med eget parlament og

egen regjering og - meget symbolsk - innføring av en bindstrek i statens navn (Tsjekko-Slovakiet). Mens det sudeten-tyske Henleinparti forsynte Hitler med verktøy til å ødelegge den såkalte "Første Tsjekkoslovakiske Republikk", ble det slovakiske Hlinkaparti bare nown få måneder senere nasistenes villige redskap i ødeleggelsen av "Den annen republikk". Slovakenes frafall og deres krav om fullstendig uavhengighet beredte veien for den tyske besettelse av Prag og innførelsen av protektoratet over tsjekkerne. Overfladisk sett så det ut som om Hitler ville gi slovakerne uavhengighet - for første gang i deres historie. Man begunstiget de slovakiske kapitalister, man tilbød middelklassen stillinger i embetsmaskineriet og i de intellektuelle håndteringer, noe som befridde arbeideren for hans nasjonale og sosiale underlegenhetskompleks. Nasistene spilte durkdrevent på disse håp og stemninger.

Den nye president, Tiso, besad ikke alene den autori-tet som en høystående katolsk prest uvegerlig nyter i et overveiende katolsk og meget religiøst land - han hadde også bak seg det slovakiske folkepartis overveiende majoritet. Hans stilling var uten sammenlikning sterkere enn noen av de andre Quislingregjeringers som senere dukket opp i Europa.

Den 29. august 1944 reiste den slovakiske nasjon seg imidlertid til væpnet opprør mot dette regime. Tyskerne sendte fire armerte divisjoner av Waffen-SS for å kvele denne reisningen. Det tok dem to måneder å bli herre over situasjonen.

Mellom mars 1939 og august 1944 lærte slovakerne hva "uavhengighet" betød i et Europa som var behersket av nasistene. Nasistene fant et villi redskap i sine slovakiske quislinger, og de hadde dessuten et prima tvangmiddel i ungarernes evige territorielle krav mot Slovakiet. Det slovakiske styre gikk endog med på krigen mot Russland overfor truslen om ellers å miste den tyske beskyttelse overfor de ungarske krav. Litt etter litt ble Slovakiet redusert til bare å være et nasistisk agentur som slavisk kopierte alle kjendte metoder med terror og undertrykkelse, korrupsjon og vilkårlighet. Litt etter litt ble også de underjordiske krefter aktive. I de to siste år har den slovakiske quislingpressen vært full av klager over befolkningens mistillit, over skadelige rykter og sabotasje. Med støtte fra Moskva og fra dr. Benes' tsjekkoslovakiske regjering i London begynte partisaner å virke i landets fjellrike egner. Ethvert nytt tysk tilbaketog på østfronten gav de slovakiske antifascister nytt mot, samtidig med at det lettet deres forsyning med våpen, ammunisjon og utdannete fallskjermsfolk utenfra. Den nøre hær kom nærmere og nærmere deres grense, og da krigsministeriet Catlos den 29. aug. i radioen meddelte nasjonen at regjeringen hadde besluttet å innkalle den tyske vernemakt for å besette og "beskytte" landet mot kommunisttrusselen, reiste folket seg mot regjeringen.

Reisningen antok snart høydramatiske former. Opprørerne overtok administrasjonen i store deler av landet. En nasjonalkomite dukket opp og ordnet med hell det sentrale politiske og militære styre. Det store flertall av den slovakiske hær og nesten alle dens ledende offiserer sluttet seg til reisningen. Selv krigsministeren og den øverstkommanderende, general Catlos, dukket opp i den antinasistiske leiren. Det viste seg at han i lang tid hadde samarbeidet med den underjordiske bevegelsen og at hans tale den 29.aug. var blitt kringkastet under tysk tvang. En stor del av siviladministrasjonen gikk like ens over.

Alle slovaker ønsker å kvitte seg med de tyske "herrer" og få satt en stopper for den latterlige skinn-uavhengighet. Derimot er det tvilsomt om slovakerne er likeså enige når det gjelder fremtiden. Før krigen var de politiske skillelinjer i landet likeså utpreget som andre steder,og de strakt seg like fra tilhengere av Tsjekkoslovakismen (som benektet eksistensen av en særlig slovakisk nasjon og forlangte en sentralisert regjering) til tilhengere av den fullkomne uavhengighet. Mellom disse to ytterpunkter trivdes forøvrig et utall av menninger. Det var grupper som krevet union med tsjekkerne, med polakkerne, med tsjekker og polakker, ja sogar med ungarer. Noen gikk inn for Donau-federasjonens idé mens både kommunistene og pan-slaverne forlangte tilslutning til Sovjet-Russland.

Å dømme etter den slovakiske motstannsbevegelses skrifter og den tsjekkoslovakiske Londonregjerings propaganda, synes alle disse mæroppfattelser å være forsvunnet. Heretter skulle der bare finnes to leirer i Slovakiet: Den lille klikk av forrædere og quislinger, og befolkningens overveldende masse, som bare forlanger, pånv å bli forenet med tsjekkerne i et gjenopprettet Tsjekkoslovaki.

I nasjonalkomiteen eksisterer bare to politiske partier: Kommunistpartiet (som har opptatt sosialdemokratene i seg) og "Det demokratiske parti". Dette siste er en nydannelse, som åpenbart ledes av den lille, men innflytelsesrike protestantiske minoritet. Dette parti er helt enig med den kommunistiske politikk i dens bestrbelser på å gjenopprette forbinnelsene med Sovjetrussland på alle livets områder. Det legger litt mere vekt på slovakisk nasjonalisme, og det forsøker å opprettholde visse former for den private konkurranse. Men befolkningens store masse var hverken kommunister, sosialister eller protestanter, men konservative katolikker. Disse mennesker må enten komplett ha endret oppfatning, eller også er de enda for bedøvet av begivenhetenes velde til å heve stemmen.

Kravet om en fullstendig - for ikke å si totalitær - enhet er ett vesentlig trekk i den slovakiske situasjon. Mangelen på en fri diskusjon og fraværet av konkurrerende ideologier i samtlige den slovakiske motstannsbevegelses publikasjoner utviser den mest slående kontrast til den livfulle atmosfære innen den franske, belgiske eller italienske antifascistiske bevegelse. Voldsomme meningssammenstøt kan naturligvis være en stor fare for en nylig vunnet frihet, men fri diskusjon er den demokratiske styrkes hovedhjørnesten.

Den annen politiske faktor av betydning er denne: Den delegasjon fra den slovakiske nasjonalkomite som for øyeblikket befinner seg i London, har gjort det aldeles klart for dr. Benes' regjering at dens vil betraktes som et middel til å oppnå diplomatisk og militær hjelp, men kun som sådan. Delegasjonen ønsker gjenopprettelsen av Tsjekkoslovakiet, som etter dens mening bør være en federativ stat, men d e i s e l v , og ikke regjeringen i London, vil styre Slovakiet.

Denne kjølige holdning fra den slovakiske nasjonalkomites side overfor emigrantregjeringen ble ytterligere understreket ved mottagelsen av minister Nemec, som reiste fra London for som dr. Benes' regjeringsdelegat å overta de territorier som var blitt befridde av den røde hær. Etter en langvarig forhandling iLondon ble den tsjekkiske sosialdemokrat Nemec omsider utpekt som den best egnede til hvervet, men han måtte føre med seg et rådgivende utvalg som representerte samtlige politiske partier og en administrativ kjerne som utelukkende bestod av høyreorienterte embetsmenn. Denne regjeringsdelegat står nu med hele sin stab i Karpaternes kolde sne. Den slovakiske nasjonalkomite har kategorsik erklært at den kun betrakter ham som rådgiver.

President Benes er og har alltid vært levendegjørelsen av den tsjekkoslovakiske sentralisasjon, og hanskabinett er utelukkende sammensatt av representanter for denneide. Det meddeles imidlertid at de alle gav sitt mest uskrømtete bifall tilkjenne, da den slovakiske delegasjon i London redegjorde for motstannsbevegelsens krav om totalt desentralisasjon og slovakisk "Home rule". Siden har de skrevet artikler og talt til sitt folk der hjemme via BBC, idet de har hilst den slovakiske nasjon (hvis selvstendige eksistens de inntil nylig har benektet), proklamert det nye Tsjekkoslovaki og uttalt at det skal være en stat for tsjekker, slovaker og Karpato-ukrainer, alle med like rett. De sliter energisk i det for ikke å gå glipp av noen mulighet for å gjenvinne sin posisjon i hjemlandet. Dog - det er stadig vanskelig å ieste virkelig lit til denne plutselige enighet ...

Slovakiets kjempende antifascister har ført en heroisk kamp. reiste seg for tidlig, men de hadde intet valg, hvis de ønsket å hindre at landet deres skulle bli totalt besatt av nasistiske tropper. De [illegible] nå blitt klemt inne mellom de styrker som ble sendt ut for å kvele opprøret og de tyske hærer som trekker seg tilbake fra Ungarn og Balkan. Den 28. oktober mistet de slovakiske frihetskjempere sin hovedstad.

Banska Bystrica, og sendte ut sin siste - den 60. - daglige bulletin. Kampen var forbi - ennu et kapitel i historien om hvordan jevne folk utkjempet denne krig mot nasistene.

*

FRA HJEMMEFRONTENS LEDELSE.

Folkestreik! Ingen svikter.

Kampen mot nazismen øker i omfang og forbitrelse. Også norsk jord er igjen blitt krigsskueplass, og kampen med våpen i hånd for befrielsen av vårt land er begynt. Med stadig skarpere midler vil derfor også Hjemmefronten fortsette sin uforsonlige kamp inntil målet er nådd og hele Norge atter er fritt. Krever denne kamp det, vil Hjemmefrontens Ledelse sette Folkestreiken iverk. Hver enkelt av oss er da i frontlinjen, og må som soldaten bli på sin post og holde sitt avsnitt av kamplinjen med fanatisk besluttsomhet. Kravene til offervilje, mot og fasthet blir derfor større enn noensinne, men også mulighetene for enhver til å handle som god nordmann. Hver enkelt har ansvaret for kampens utfall, om det skal bli Hjemmefrontens største seier og et mektig bidrag til vår befrielse, eller om det skal bli et svidende nederlag. Derfor må ingen vakle i den avgjørende stund, og alle skal huske at i kampen mot de nazistiske undertrykkere har Hjemmfronten atter og atter gjort denne erfaring:

D e t n y t t e r å g j ø r e m o t s t a n d .

Det viser, for å nevne noen eksempler, lærernes og prestenes kamp, det viser kampen mot ungdomstjenesten og nå sist kampen mot tvungen arbeidsinnsats, AT og mobiliseringen. Disse seire ble vunnet ved grundig forberedelse, ubrytelig samhold og urokkelig fasthet. Vis når folkestreiken proklameres, den samme holdning, og vi skal enda en gang hindre fiendens i å nå sine mål. Følg uten vakling parolene fra Hjemmefrontens ledelse, og forbered deg allerede nå så langt du kan.

Merk derfor følgende:

1) Folkestreik vil bli proklamert av Hjemmefrontens Ledelse. 2) Ordren utsendes gjennom den fri presse og over London Radio. 3) Ingen må la seg rive med i aksjoner som ikke er satt i verk av Hjemmefrontens Ledelse. 4) Forbered deg på den situasjon som oppstår, når alle tilførsler stanser. Også vann, gass og elektrisitet kan bli avstengt i en kritisk situasjon.

*

Pass opp for handelsskoler!

Det er mange vitnesbyrd om at handelsskolene er i skuddlinjen når det gjelder innkalling til arbeidsinnsats eller til borgervakt. Selv det å ha gått på handelsskole, viser seg å være farlig. Flere handelsskoler i Oslo har nylig fått ordre fra arbeidskontoret til å levere inn lister over elever som har sluttet i dette skoleår. Elevene skal utskrives til borgervakt. Arbeidskontorets ordre er hittil ikke blitt fulgt. Alle skoler kan risikere liknende ordre og må være på vakt.

Motstanden mot registrering til arbeidsinnsats eller borgervakt gjennom handelsskolene er altså utmerket, men lærepengen er den at ungdom som søker, går på eller ut fra en handelsskole, er særlig etterspurt fra arbeidskontorene.

*

Angrepet mot Victoria Terrasse.(Etter "Bulletinen")

Det må understrekes at bombingen ble en slik ulykke for sivilbefolkningen fordi tyskerne ikke lot luftvernsirenene gå. De visste at flyene var underveis, men unnlot kynisk å varsle befolkningen. De allierte flymyndigheter kunne ikke regne med en slik uhyrlighet. De hadde ved planleggingen av angrepet søkt å skåne norske liv så langt som mulig. De kom en søndag da nordmenn ikke er på sine kontorer, og de kom på en time på dagen da det ikke skulle være stor ferdsel i gatene. Gestapos og Statspolitets hovedkvarterer er idag viktige militære mål. Det er en viktig militær oppgave å knekke Gestapo såvel i Tyskland som i de okkuperte land. De fly som hadde til hensikt å befri oss for de verste av Gestapobødlene og bringe forvirring i deres arkiver. Dette ville hatt uvurderlig betydning for motstannsbevegelsen. - Vi kan ikke forlange 100% treffsikkerhet av flyverne. De må regne med risiko for feiltreff. Det er dette vi mener når vi sier at vi er villige til å ta de tap som krigføringen på norsk jord fører med seg. Det er vanskelig å si det når risikoen realiseres. Men det er da det må sies.

K R I G S O V E R S I K T 10. - 17.JAN.

I Belgia har de all. armeer presset det ty. framspring i Ardennerne tilbake. Ty. har måttet oppgi Laroche, og amr.avdel. fra 1. og 3.arme har oppnådd kontakt med hverandre i nærheten av ty.'s viktigste by i framspringet Houffalize. St.Vith er svært truet av de amr. styrker.Lenger S har general Pattons 3.arme tatt et par mindre byer like ved grensen til Luxembourg. På Saarfronten har det vært stillingskrig, og lenger S i grenseavsnittet i Pfalz er ty. motangrep slått tilbake N for Hagenauskogen. Amr. står her i landskapen Hatten. I øvre Alsace er det ty.forsøk på å nå fram til slettelandet strandet, og den 7.arme har i de siste dager gått til angrep mot det brohodet som ty. hadde etablert på Rhinens V.bredd N for Strassbourg. I trekanten Roermund-Sittart-Geilenkirchen er den 2.brit arme gått til angrep Ø for Maas med god framgang. Flyaktiviteten har vært meget stor. De kraftigste angrep er blitt rettet mot fabr.til framstilling av syntetisk olje. Andre ty. industriområder i Ruhr og Westfalen og broene over Rhinen og skiftetomter i nesten alle vesttyske byer er blitt angrepet dag og natt. Den 14.jan.led Luftwaffe ett av sine største nederlag hittil under krigen, da 234 jagere ble ødelagt.

ITALIA. Været har vært til hinder for operasjoner av større format, men all. fly har bombet de ty. retrettveier i Jugoslavia.

HELLAS. Gen.Scobie har etter temmelig vidløftige forhandlinger kommet til enighet med repr. for ELAS om våpenhvile, og betingelsene er godtatt av den brit. regjering. Spørsmålet om utlevering av de gisler ELAS har tatt, er enda ikke avgjort og kan muligens medføre at kampene blir gjenopptatt. Både regenten og gen.Plastiras tar avstand fra ELAS i denne henseende. Britiske styker har besatt Saloniki.

UNGARN. Kampene om Budapest har rast på det voldsomste, og ty. forsøkte å komme sine innesluttede landsmenn til undsetning ved en avlastningsmanøvre NV og V for hovedstaden.Denne har ikke ført til noe resultat. I selve Budapest har ty. trukket seg ut av bydelen Pest.Det vesentligste av Budapest er nå på russ.hender.

ØSTFRONTEN. Fredag begynte den lenge ventede russ.offensiv i Polen,idet den 1.ukrainske arme gikk til voldsomt angrep fra brohodet over Visla ved Sandamierz.Senere er Visla passert og det viktige knutepunkt Kielce erobret.Armeens ytterfløy rykker raskt mot Krakau, som russ.onsdag aften står mindre enn 20 km fra. Det russ.artilleri beskyter allerede byens ytterste forsvarsverker. Marsjall Stalin meldte onsdag aften at marsjall Sjukovs 1.hviterussiske arme har inntatt Warsjava.Et konsentrisk angrep fra V,S og N førte til den polske hovedstads fall.Det foreligger ingen russ. bekreftelse på at det ogs' er innledet en offensiv i Øst-Prøyssen, hvor ty. påstår at presset har vært så sterkt at de har oppgitt Schlossberg på veien til Insterburg og Königsberg.

DET FJERNE ØSTEN. På Luzon er amr. styrker gått iland i Lingayen-bukta 190 km N for Manila, og har bare møtt liten motstann under sin framrykking sydover. Amr. har nå tilbakelagt 1/3 av veien til Filippinenes hovedstad. Amr. superbombefly av typen B 29 har fra Kina og Mariannene rettet en rekke angrep mot japanske industrimål i Mansjuria og på de japanske øyer. Andre all. fly har senket en rekke skip i kinesiske havner, bl.a. i Hongkong og Kanton. Mål i Penang, Singapore og andre steder på Malakkahalvøya er blitt angrepet av fly fra India. I Burma fortsetter de all.'s framgang. den viktige havnen Akyab er inntatt,og på sin frammarsj mot Mandalay er brit. styrker kommet til et punkt 32 km fra byen.

NORGE. Norske fallskjermtropper har sprengt Rauma-,Dovre -og Rørosbanen på flere steder og derved hindret den tyske evakuering nordfra. Ved Jørstad st.på Nordlandsbanen 150 km. N for T.heim sprengte de en bro,hvilket førte til at et tysk troppetog kjørte utfor. 180 tyske soldater mistet livet. Sovjet-Russland har overfor de andre all.stormakter gitt uttrykk for at russ.tropper ikke vil rykke lenger vestover i Norge,men overlate dette til de norske og andre all.styrker. Dette skyldes angivelig de dårlige veiforhold,og en evtl. all. hjelp kan lettere ytes sjøverts fra V. De norske tropper under oberst Dahl står nå 200 km V for Kirkenes,har erobret Banak flyplass ved Porsangerfjorden og nådd et punkt lenger V enn russ. noen gang har stått.

*

Svensk radio melder: Den danske prins Aksel ble forhørt av Gestapo lørdag, da det var funnet våpen nær påns hus. Prins Aksel kunne ikke gi opplysninger om våpnene. En vet ikke om han slapp fri etter forhøret.

*

Senator Conolly i den amerikanske utenrikskomité har framsatt forslag om opprettelse av et interimråd inntil en kan få dannet den internasjonale sikkerhetsorganisasjon som ble framlagt i Dumbarton Oaks. Dersom dette rådet hadde de allierte nasjoners støtte, kunne det drøfte de spørsmål som allerede er oppe. Rådet skulle bare ha rådgivende karakter, ikke myndighet til anvendelse av makt. Men som C. mente det, kunne det treffe avgjørelser i mange kinkige spørsmål.

*

Den berømte engelske vitenskapsmann professor Haldane skriver om V 2 at det etter krigen kanskje kan bli til større nytte for menneskeheten enn det nå er for tyskerne. Han mener at det kan stige opptil 350 km. opp i eteren, hvis det blir avfyrt loddrett. Det vil derfor egne seg glimrende til å ta fotografier av solen og andre himmellegemer. I en utvidet og forbedret utgave vil det kanskje være mulig å sende en slik rakett rundt om månen og fotografere den fra baksiden, som vi aldri oppnår å se her fra jorden.

*

Fra vestfronten rapporteres at tyske stridsvogner og lastebiler flere steder er blitt tatt som bytte, da de måtte stanse pga. mangel på bensin.

*

I tre år har elefantene i Burma vært gjenstann for en viktig del av krigføringen. Da japanerne falt inn i Burma, bemektiget de seg de fleste av landets elefanter. De brakte dem til å trekke fram forråd til langt framskutte tropper. De allierte styrkene angrep elefantene med bombefly og foretok også vellykkete "røvertog" mot dem. Nå skriver "Daily Telegraph's" korrespondent at slaget om Burmas elefanter er så godt som vunnet. Langs hele den 500 km. lange fronten fører elefantdriverne dyrene sine over til de britiske linjene. De forklarer at japanerne ikke vet hvordan en skal behandle elefanter, og er fornøyet over å være tilbake hos britterne som forstår seg på dem.

*

Det er gjort viktige forbedringer i framstillingen av Penisilin. Den nye metoden som britiske vitenskapsmenn har aren av, er betydelig enklere og meget billigere enn noen annen kjent metode. Ledende vitenskapsmenn fra Storbritannien, Australia, Canada, Frankrike og De forente stater er trufiet sammen i London for å diskutere standardbestemmelser for framstillingen av Penicilin.

*

Teknisk overlegenhet som er et resultat av forskningsarbeidet og den intensive utviklingen under krigen, kommer til å sette de britiste sivilflymaskinene i stand til å ta opp konkurransen med hele verden. Et trafikfly som Bristol Aeroplane Co. planlegger til bruk etter krigen, vil ta bare 15 timer over Atlanteren. Det vil bli det dyreste, tyngste, hurtigste og mest luksuriøse trafikflyet i verden. Det vil sannsynligvis bli reaksjonsdrevet.

*

Riga-radioen i Lettland melder at den siste jødeinternæringsleiren i Lettland, som bla likvidert av tyskerne før derestilbaketog, er blitt grundig undersøkt. Man har funnet likene av 2000 jøder som var nedgravet i en massegrav. Likene var ranet for klær. Dessuten er det fastslått at 160 gebiss er tatt av tyskerne, og dessuten alle gullplombene. Etter hva undersøkelseskommisjonen har kunnet fastslå, er disse jødiske fanger ikke baltere, men tvangstransporterte fra Holland, Ungarn og Norge. Også polske jøder skal ha vært representert. man fant likene av 800 kvinner i alderen 14-60 år og av unge gutter mellom 15-17 år.

*

De tyske offiserer har fått en ny påminnelse om at de skal benytte hitlerhilsen. Det heter i ordren at offiserene er ansvarlig for soldatenes hilsen. Øyensynlig er man på høyeste hold ikke fornøyd med offiserenes hilsemåte.

FRIHET OG FRED

Nr.2o. 1945 (2 årg.

DU MÅ IKKE SOVE!

Jeg våknet en natt av en underlig drøm,
det var som en stemme talte til mig,
fjern som en underjordisk strøm -
og jeg reiste mig op: Hvad er det du vil mig?

- Du må ikke sove! Du må ikke sove!
Du må ikke tro at du bare har drømt!
Igår blev jeg dømt.
I natt har de reist skafottet i gården.
De henter mig klokken fem imorgen!

Du må ikke gå til ditt kjøpmannskap
og tenke på hvad der gir vinning og tap!
Du må ikke skylde på aker og fe
og at du har mer enn nok med det!
Du må ikke sitte trygt i ditt hjem
og si: Det er sørgelig, stakkars dem!
Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer dig selv!
Jeg roper med siste pust av min stemme:
Du har ikke lov til å gå der og glemme!

Arnulf Øverland 1936.